

FRONT DÉMOCRATIQUE DES FRANCO-PHONES (FDF), werd opgericht op 11 mei 1964. Aan de wieg ervan stond het Rassemblement pour le Droit et la Liberté (RDL), dat zowat driehonderd professoren groepeerde uit Luik, Leuven en Brussel. De rechtstreekse aanleiding voor de oprichting van de nieuwe partij was de nieuwe taalwetgeving van 1963 (de vastlegging van de taalgrens, de regeling inzake faciliteiten, het taalgebruik in bestuurszaken), die in Franstalige middens op zeer veel ongenoegen stuitte. Vooral in Brussel zou de taalwetgeving objectief in het voordeel gaan spelen van de Nederlandstaligen, omdat zij in het bijzonder de tweetalige kaders zouden bezetten (onder meer die taken waarbij er rechtstreekse omgang is met het publiek) en omdat er in het algemeen meer functies zouden komen voor Nederlandstaligen. Ook de Marsen op Brussel hadden in Franstalige middens vrees en ongerustheid gewekt.

Als diepliggende oorzaak voor de oprichting van een Brussels-Franstalige partij moet op de machts-evolutie in België gewezen worden. Zowel in Wallonië (in het bijzonder ten tijde van de stakingen van 1960-1961) als in Brussel voelden de Franstaligen goed aan dat zij in het Belgische kader niet meer aan het langste eind trokken, met de taalwetgeving en het niet plaatsvinden van de talentellingen als perfecte symbolen van die evolutie. Dat leidde zowel in Wallonië als in Brussel tot de op-

richting van nieuwe politieke partijen.

Het FDF was meteen bijzonder succesrijk en wist talrijke mandatarissen van andere (traditionele) partijen af te snoepen. In het bijzonder de Brusselse afdelingen van de **liberale partij**, Parti de la Liberté et du Progrès (PLP), werden door het FDF grondig aangetast. De partij bouwde haar macht op een aantal zeer sterke gemeentelijke successen. In 1970 verzamelde zij 28% van de stemmen in de 19 gemeenten, en in 1976 was dat ruim 35%. Toch kreeg deze nieuwkomer bij de lokale coalitievorming weinig geschenken. Daar waar het FDF aan de macht kwam, moest het die macht veroveren via een absolute meerderheid. Het FDF leverde nooit meer dan 6 van de 19 Brusselse burgemeesters.

Het FDF boekte deze successen met een virulent anti-Vlaamse visie. De partij verzette zich met hand en tand tegen het principe van de verplichte **tweetaligheid**. Zij zwoer bij de vrijheid van het taalgebruik, ook voor ambtenaren en dienstverleners, en verdedigde eerder de tweetaligheid van diensten met eentalige personeelsleden. Het typevoorbeeld daarvan zijn ongetwijfeld de (onwettige) eentalige loketten die FDF-burgemeester Roger Nols in het Schaarbeekse gemeentehuis had laten inrichten (lokettenkwestie). Met deze visie ging het FDF ideologisch in tegen de geest van de taalwetgeving, en in de praktijk wist het de letter van de taalwetgeving zeer vaak te ontwijken.

GAL beeldt het FDF in Brussel af als het blok aan het Belgische been. Het Brusselse FDF kon dankzij haar grote plaatselijke succes ook invloed verwerven op de Belgische nationale politiek.

BRUXELLES AUX BRUXELLOIS

Het FDF komt bijeen in de Brusselse Magdalenazaal op 26 oktober 1978 en luistert naar een toespraak van Antoinette Spaak (v.l.n.r.): Clerfayt, Persoons, Outers, Lagasse, Defosset, Lepaffe, Nols, en Gendebien. Door haar regeringsdeelname in 1977 was het FDF medeverantwoordelijk voor het Egmontpact. In tegenstelling tot de VU wist het FDF daaruit wel electoraal garen te spinnen. (DE STANDAARD/HET NIEUWSBLAD)

Het FDF ging ook een rol spelen in de nationale politiek: het had behalve een visie op de taalwetgeving ook een visie op de inrichting van de Belgische staat. Die kwam er – niet zonder moeite – pas vanaf 1970. Het FDF ging dan nauwer samenwerken met het Waalse **Rassemblement wallon** (RW). Dat was niet evident; de samenwerking liep dan ook niet vlot. Het Rassemblement wallon streefde immers naar een autonoom Waals gewest en vertoonde daarbij weinig interesse voor het niet-Waalse Brussel. Wat het FDF en het RW kon binden in een strategische alliantie, was hun verzet tegen *l'état belgo-flamand*. Naast de Waalse regio, die vooral economisch haar lot in eigen handen wou nemen, pleitten FDF en RW dan ook voor Brussel als een volwaardig derde gewest. Voor het FDF betekende dit dat Brussel zelf zijn taalpolitiek kon gaan voeren en dat de grote Franstalige meerderheid in Brussel niet meer zou moeten wijken voor de Nederlandstalige meerderheid in België. Aldus beleed het FDF een federalisering met zijn drieën. Het centrale Brusselse gewest moest echter ook uitgebreid worden met gemeenten uit de rand die inmiddels duidelijk overwegend Franstalig waren geworden. Het FDF wilde de bevolking daarover zelf in referenda laten beslissen. Vrijheid om te kiezen was hier opnieuw de centrale gedachte.

Het FDF nam in 1977 voor het eerst deel aan een na-

tionale regering. Het was een van de zes partijen die het **Egmontpact** afsloten. Het FDF was daarbij relatief soepel geweest en had het idee van een echte uitbreiding van Brussel moeten ruilen voor het inschrijvingsrecht in een beperkt aantal gemeenten en wijken. Het enorme verzet dat in Vlaanderen tegen het Egmontpact rees, in het bijzonder tegen de regeling voor de **Brusselse Rand**, liet het FDF echter toe deze regeling als een overwinning voor te stellen. In tegenstelling tot de **Volksunie** (VU) werd het FDF in 1978 electoraal dan ook niet afgestraft. De partij zou nog in de regering blijven tot 1980, dankzij de steun van de Parti social chrétien en vooral van de Parti socialiste, die een tijdlang het principe verdedigden dat de grootste partij van elk gewest de basis van de regering moest vormen. De onbuigzame houding van het FDF in de regering noopte premier **Wilfried Martens** in januari 1980 ertoe de ministers aan te manen ontslag te nemen.

De **staatshervormingen** van 1980, 1988 en 1993 zijn derhalve zonder het FDF gebeurd. De partij is sinds 1980 wat op de dool, zonder dat ze daarom verdwijnt. Haar rol in de nationale politiek is uitgespeeld. Op het gemeentelijk vlak blijft het FDF sterk in een aantal Brusselse gemeenten (Watermaal-Bosvoorde, Sint-Lambrechts-Woluwe, Oudergem), waar het zich vooral als een goede ge-

meentelijke beheerder profileert, eerder dan als een anti-Vlaamse partij. Op het niveau van het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** participeert het FDF sinds 1989 aan het bestuur. Het werpt zich ook daar op als een goed beheerder van de regio. Daarmee is niet gezegd dat het FDF geen taalpartij meer is. De taalwetgeving blijft deze partij als een probleem ervaren. Ze wordt nog overtreden en omzeild daar waar het kan. De rechten van de Franstaligen in de rand blijven een eis van het FDF. Maar in de praktijk heeft het FDF zich bij de realiteit neergelegd en leeft het met een situatie die er niet uitziet zoals gewenst: Brussel is géén eentalig Frans gewest, de taalwetgeving is nog steeds van kracht, de periferie ligt in het **Vlaamse Gewest**, de **Vlaamse Gemeenschap** is aanwezig in Brussel. **(Waalse Beweging, federalisme).**

LITERATUUR: P. Debognie, *FDF. Quinze ans de combat pour la défense de Bruxelles*, 1979; – P. Lefèvre, 'Le FDF: seize ans d'expérience pluraliste', in *Res Publica*, nr. 22 (1980), p. 385-399; – K. Deschouwer, 'Het profiel van de Brusselse FDF-kiezer (1968-1978)', in *Taal en Sociale Integratie*, nr. 6 (1982), p. 141-165; – id., 'Continuïteit en contradictie: het FDF in de jaren tachtig', in *Taal en Sociale Integratie*, nr. 7 (1984), p. 105-130.

ILLUSTRATIE(S), zie: randgemeenten.

KRIS DESCHOUWER